

J.R.R. Tolkien

BOVADIUM- FRAGMENTIT

Toimittanut
CHRISTOPHER TOLKIEN

ja RICHARD OVENDEN
BOVADIUMIN TARINA
Suomentanut JAAKKO KANKAANPÄÄ

BOVADIUM- FRAGMENTIT

J.R.R. Tolkien.

Toimittanut

CHRISTOPHER TOLKIEN

ja

RICHARD OVENDEN
Bovadiumin tarina

Suomentanut

JAAKKO KANKAANPÄÄ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Ensimmäinen painos
Englanninkielinen alkuteos
THE BOVADIUM FRAGMENTS

Originally published in the English language by HarperCollins Publishers Ltd.
under the title *The Bovadium Fragments*

Text by J.R.R. Tolkien copyright © The Tolkien Estate Limited 2025
Introduction, commentary and notes by Christopher Tolkien copyright
© the estate of C.R. Tolkien 2025

‘The Origin of Bovadium’ © Richard Ovenden OBE 2025

Illustrations by J.R.R. Tolkien copyright © The Tolkien Estate Limited 1995,
2018, 2025

Publisher’s note by Chris Smith © HarperCollins Publishers 2025

Photographs by Cas Oorthuys reproduced from *Term in Oxford*
(Bruno Cassirer (Publishers) Ltd, Oxford, 1963) figs. 8-11, 66,
84, 95, 96, 99, 116, 121-3, 127 & 140

Plans by Thomas Sharp reproduced from *Oxford Replanned*
(Architectural Press, Oxford, 1948)

J.R.R.Tolkien asserts the moral right to be acknowledged
as the author of this work.

and TOLKIEN are registered trademarks of
The Tolkien Estate Limited.

The illustrations by J.R.R. Tolkien in this book are reproduced courtesy of the
Bodleian Libraries, University of Oxford, from their holdings labelled MSS.
Tolkien Drawings: 84, fol. 28r; 85, fol. 27; 86, fols. 15 & 20; 87, fols. 25 & 32;
88, fol. 22.

All manuscripts cited in ‘The Origin of Bovadium’ are held by
the Bodleian Libraries.

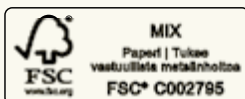
Suomenkielinen laitos © Jaakko Kankaanpää ja WSOY 2026
Werner Söderström Osakeyhtiö
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Runot »Mik’ on tuo melun kauhistus» (s. 18–19 ja 76) ja
»Voi! Rukousta kuultu ei» (s. 47–50) suomentaneet Jaakko Kankaanpää,
Arto Kivimäki, Alice Martin ja Riina Vuokko.
Otteen runosta »Binseyn poppeli» (s. 123) suomentaneet Jaakko Kankaanpää,
Alice Martin ja Riina Vuokko.
Sitaatit J. R. R. Tolkienin *Kirjeistä* (tarkistettu ja laajennettu laitos)
ovat Tero Valkosen suomennoksesta.

ISBN 978-951-0-52887-7

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@wsoy.fi

SISÄLLYS

<i>Alkuteoksen kustantajan huomautus</i>	v
<i>Johdanto</i>	x
 BOVADIUM-FRAGMENTIT	 1
Esipuhe	3
I fragmentti	13
II fragmentti	17
III fragmentti	35
Toimittajan jälkisanat	44
II fragmentin muut tekstit	46
 BOVADIUMIN TARINA	 55
 <i>Kiitokset</i>	 125

ALKUTEOKSEN KUSTANTAJAN HUOMAUTUS

Kuten Christopher Tolkien toteaa johdannossaan, *Bovadium-fragmentit* oli hänen isänsä kirjoittama »satiirinen fantasia». Se sai alkunsa kaupunkisuunnittelukiistasta, joka puhkesi Oxfordissa 1940-luvun lopulla J. R. R. Tolkienin ollessa englannin kielen ja englantilaisen kirjallisuuden Merton-professorina.

Teoksen lähtöpisteessä oli A. D. Godleyn humoristinen runo *Motor Bus*, jonka professori Tolkien oli saanut eräältä tuttavaltaan, ja lisäksi kysymys oli – Tolkienin omin sanoin – »Oxfordin katuja koskevan kiistan puhkeamisesta uudelleen». Tolkien kirjoitti fragmentit alkujaan vain omaksi huvikseen, akateemiseksi hupailuksi, jossa tehtiin lempeää pilaa »arkeologien turhantärkeydestä» ja »collegejen kam-

mottavista astiastoista». Samaan aikaan ne olivat kuitenkin pisteliäs sotahuuto moottoriliikenteen vääjäämätöntä lisääntymistä ja »koneiden palvontaa» vastaan niiden uhatessa hänen rakkaan kotikaupunkinsa rauhaa. Tolkien oli kipeän tietoinen tällaisesta kehityksestä, kuten hän ilmaisi myös kirjeessä pojalleen Michaelille vuonna 1952 asuessaan Edithin kanssa Holywellin kaupunginosassa:

»Täällä menee todella huonosti, sillä liikenne muuttuu hullusta hullummaksi ja viime viikonloppu oli sietämätön.» [J. R. R. Tolkien: *Kirjeet* (tarkistettu ja laajennettu laitos), nro 134a, s. 246]

Lopulta Tolkienit pakenivat meteliä ja häiriöitä muuttamalla vuoden 1953 keväällä osoitteeseen Sandfield Road 76, mutta jatkuvasti kasvava liikenne aiheutti Oxfordissa yhä pahempia ongelmia. Silti ehdotettu ratkaisu osoittautui vielä ongelmaakin hankalammaksi. Kirjoittaessaan Michael Straightille vuonna 1956 Tolkien viittasi »Sharpin suunnitelmaan», joka olisi tarkoittanut kiertotien rakentamista Christ Church Meadow'n kautta:¹

---

1 Ks. sivulta 85 alkaen.

»'Rautapihan', jos ei suorastaan Mordorin, henki nostaa totta kai päätään kaiken aikaa. Yksi esimerkki tästä on tämänhetkinen pyrkimys tuhota Oxford, jotta siellä olisi tilaa autoille.» [J. R. R. Tolkien: *Kirjeet* (tarkistettu ja laajennettu laitos), nro 181, s. 346]

Christopher Tolkien huomauttaa, että ajatus *Bovadium-fragmenttien* julkaisemisesta nousi ilmeisesti esiin jo 1960-luvun alkupuolella. Professori Tolkienin pitkäaikainen kustantaja Rayner Unwin asettui sen kannalle viimeistään vuonna 1966. Samoihin aikoihin Tolkien kuitenkin kysyi mielihpidettä myös Clyde Kilbyltä, joka tuolloin avusti häntä *Silmarillionin* laatimisessa. Harmillisesti Kilbyn kanta oli epäileväinen, koska hänen nähdäkseen tragedia olisi saattanut hukkoa komediaan ja pitkät latinankieliset osuudet olisivat voineet tuntua nykylukijoista vieraalta. Kilbyn laimea suhtautuminen sai Tolkienin luopumaan julkaisuhankkeesta.

Tähän laitokseen sisältyvät Christopher Tolkienin huomautukset ja kommentit hälventävät Kilbyn huolenaiheita ja auttavat lukijaa nauttimaan tarinasta, jossa kuvitteellista Oxfordia katsellaan tulevaisuudesta tieteellisen (ja jokseenkin epäluotettavan)

tutkimuksen keinoin. Vakiintuneen tavan mukaisesti Christopherin kommentit on painettu hänen isänsä kirjoituksia pienemmällä tekstityypillä.

Tarinan kuvitukseksi on liitetty joitakin Tolkienin maalauksia ja piirroksia, joista osa julkaistaan ensimmäisen kerran tässä kirjassa. Tolkien ei laatinut niitä tätä teosta varten, mutta ne rikastuttavat sitä kertomalla omalla tavallaan tarinan tunnelmista ja tapahtumapaikasta. Ne löytyvät sivuilta 1 («Lontoosta Oxfordiin Berkshiren kautta»), 15 («Ollapa Oxfordissa (pohjoisessa) nyt kun kesä on tullut»), 20 («Turl St, Oxford»), 27 (Nimetön [»Leppä joen-varressa«]), 30 («Broad Street, Oxford»), 40 («King's Norton Bilberryn mäeltä nähtynä») ja 45 («Metsä maailman lopussa»).

¹

Tarinan seuraksi liitetyssä esseessä »Bovadiumin tarina» Richard Ovenden, OBE, Oxfordin yliopiston Bodleian-kirjastojen johtaja, piirtää eloisan kuvan Oxfordista 1900-luvun alkupuoliskolla. Ovendenin esseen kuvituksena on aikalaisvalokuvia palkitun hollantilaisen valokuvaajan ja graafisen suunnittelijan Cas Oorthuysin teoksesta *Term in Oxford*

---

1 Ks. Wayne G. Hammond & Christina Scull: *J.R.R. Tolkien: Artist & Illustrator* (kuvat 7, 16, 19, 25 & 60) ja Catherine McIlwaine: *Tolkien: Mies joka loi Keski-Maan* (kuva 63).

ynnä otteita Thomas Sharpin julkaistusta tiesuunnitelmasta, joista koko kiista sai alkunsa. Lisäksi Ovendenin essee taustoittaa *casus belliä*, joka oli syynä Tolkieninkin todistamaan kiivaaseen väittelyyn, kun kytevä eripuran hiillos roihahti liekkeihin ja vastakkain olivat taas kerran »Town» ’kaupunki’ eli kaavoittajat, jotka yrittivät lievittää Oxfordin pahamaineisia liikenneuhkia, ja »Gown» ’kaapu’ eli muutoksia vastustavat yliopiston colleget.

Leikkisänä, oppineena ja lopulta traagisen liikkuttavana *Bovadium-fragmentit* poikkeaa Tolkienin muista teoksista, ja sen teemat ovat yhä tärkeitä ja ajankohtaisia. Sen riveiltä paistavat huoli meitä ympäröivän luonnon hauraudesta samoin kuin rakkaus, jota sekä isä että poika tunsivat tuota luontoa kohtaan. *Bovadium-fragmentit* jäi Christopher Tolkienin viimeiseksi toimitustyöksi isänsä kirjoituksista, ja lienee osuvaa, että siitä tuli sellaisen työn joutsenlaulu.

CHRIS SMITH 2025

JOHDANTO

Tämä teos on kirjoitettu viimeistään vuoden 1960 loppupuolella, sillä tuon vuoden lokakuun 25. päivänä isäni sihteeri Elizabeth Lumsden kirjoitti Rayner Unwinille »tiedustellakseni Tolkienin puolesta *Time & Tide* -lehden nykyisen päätoimittajan nimeä. Tolkien haluaa lähettää *Time & Tideen* kirjoittamansa lyhyen tekstin, joka on ’eräänlainen satiirinen fantasia’» (Christina Scull & Wayne G. Hammond: *The J.R.R. Tolkien Companion and Guide*, Vol. I, s. 593, sitaatin lähde Tolkien–George Allen & Unwin -arkisto, HarperCollins). Vielä samana päivänä Elizabeth Lumsden lähetti isälleni kirjeen (nykyään minun hallussani), jossa hän ilmoitti välittäneensä isäni pyytämän tiedustelun Rayner Unwinille ja lisäksi kertoi, että oli »kirjoittanut puhtaaksi puolet *Motores*-käsikirjoituksesta,

ja saan sen valmiiksi vielä tällä viikolla ja lähetän sen sitten». Lokakuun 28. päivänä hän kirjoitti taas isälleni (joka tuolloin oli poissa kotoa) kertoakseen, että Rayner Unwin tuns *Time & Tiden* päätoimittajan ja että isäni saisi kaikin mokomin mainita Raynerin nimen tarjotessaan »Bovadium-fragmentteja» julkaistavaksi; hän myös lisäsi: »Yritä ihmeessä voittaa epäilykset ja lähetä se.»

En tiedä, lähettikö isäni käsikirjoituksen vai ei. Scull & Hammond kuitenkin tarjoavat jonkin verran julkaisukysymykseen liittyviä tietoja edellä mainitun teoksensa sivuilla 707 ja 774. Vuoden 1966 elokuussa Rayner Unwin kirjoitti isälleni kertoakseen, että oli lukenut *Bovadium-fragmentit*, että oli pitänyt siitä ja että isäni kannattaisi hänen nähdäkseen julkaista se *Oxford Magazinessa*, ja vuoden 1968 joulukuussa isäni puolestaan totesi kirjeessä Rayner Unwinille »*Bovadiumin lopusta*», ettei hänellä ei ollut »mitään aikomusta julkaista sitä nyt (eikä kenties koskaan)».

Tiedämme myös, (mt. s. 707), että vuoden 1966 kesällä isäni antoi »Bovadiumin» luettavaksi Clyde Kilbylle ja kysyi hänen mielipidettään sen julkaisemisesta. Kilbyn huomiot (ainoat kommentit, jotka minulla on tiedossani) ovat säilyneet käsikirjoitukseen

liitetyllä konekirjoitusliuskalla.¹ Hänen nähdäkseen tekstissä oli »kaksi ongelmaa» (julkaisemisen suhteen). Yksi oli, että »runsas latinan kielen käyttö, niin etevää kuin se onkin, muodostaa ilmeisen kompastuskiven useimmille lukijoille, jopa oppineistolle kenties». Hän lienee huomannut, että kaikki latinankieliset osuudet oli käännetty, joten kompastuskivenä oli pelkästään latinan esiintyminen tekstissä. Toinen vaara oli, että lukijat »eivät näkisi tragediaa komedian takana», koska »autot ovat jo niin oleellinen osa elämämme», että kaikki autojenvastaiset kirjoitukset yksinkertaisesti jätettäisiin huomiotta. Vakavasti otettuina nämä kaksi näkökohtaa hautasivat tietenkin julkaisuhankkeen saman tien.

Teos oli saanut alkujaan innoituksensa A. D. Godleyn runosta *Motor Bus. Bovadium-fragmenttien* käsikirjoitusversioiden mukana on kirje, josta voi päätellä, että isäni sai tämän runon eräältä tuttavaltaan vuoden 1957 huhtikuussa. Kyseisen painetun sivun yläreunassa on pilakuva pelästyneestä

---

1 Professori Clyde S. Kilby Wheaton Collegesta Illinois'sta asui Oxfordissa vuoden 1966 kesäkuusta elokuuhun avustaakseen isääni *Silmarillionin* laatimisessa. Siitä on selostus mainitussa Scull & Hammondin teoksessa, Vol I, s. 701–702. Heidän mukaansa Kilby kommentoi tekstejä, kun isäni antoi niitä hänelle luettavaksi, ja liitti huomionsa mukaan käsikirjoituksiin.

JOHDANTO

yliopiston donista, joka akateeminen kaapu ja lakki yllään hyppää pois Oxfordin High Streetillä ajavan ja knallipäisten miesten täyttämän kaksikerrosbussin tieltä. Runo esiintyy *Bovadium-fragmenteissa* kahdesti, joskin kertaalleen huomattavasti muunneltuna ja myös toisessa tapauksessa hieman eri muodossa kuin missä isäni alkujaan sai sen. Runo kuuluu alkukielellä englanniksi näin:

MOTOR BUS

WHAT is this that roareth thus?
Can it be a Motor Bus?
Yes, the smell and hideous hum
Indicat Motorem Bum!
Implet in the Corn and High
Terror me Motoris Bi:
Bo Motori clamitabo
Ne Motore caeder a Bo –
Dative be or Ablative
So thou only let us live:
Whither shall thy victims flee?
Spare us, spare us, Motor Be!
Thus I sang; and still anigh
Came in hordes Motores Bi,

BOVADIUM-FRAGMENTIT

Et complebat omne forum
Copia Motorum Borum.
How shall wretches live like us
Cincti Bis Motoribus?
Domine, defende nos
Contra hos Motores Bos!

A. D. GODLEY, TAMMIKU 1914

BUSSIPYSÄKKI QUEEN'S COLLEGEN
EDESSÄ HIGH STREETILLÄ

JOHDANTO

Runo oli aikoinaan laajalti tunnettu, ja isäni papeissa oleva teksti näyttää olevan peräisin jonkin antologian sivulta. Alfred Godley (1856–1925) oli Oxfordissa vaikuttanut klassillisten kielten tutkija, joka myöhemmin nimitettiin yliopiston julkisen puhujan tehtävään.

Isäni lähetti minulle *Bovadium-fragmenttien* käsi-kirjoituksen luullakseni noin vuonna 1960, vaikka liuskojen mukana tullutta kirjettä ei olekaan päivätty. Kirje kuuluu:

Oheinen hölynpöly saattaa hetkisen huvittaa sinua. Se sai alkunsa, kun satuin törmäämään Godleyn vanhaan runoon, ja samanaikaisesta Oxfordin katuja koskevan kiistan puhkeamisesta uudelleen. Olen kuitenkin työstänyt sitä liiaksi (alkuperäisestä II fragmentista), ja mukaan on tullut satiiria muustakin kuin »koneiden palvonasta», nimittäin arkeologien turhantärkeydestä, collegejen kammottavista astiastoista ja mistä kaikesta. Latinankieliset osuudet eivät ikävä kyllä ole kovin hyviä jäljitelmiä paremmanlaatuisesta varhaiskeskiaikaisesta tai raamatullisesta latinan-
taidosta. Palauta kuin ehdit.

Godleyn runon koomisuus kumpuaa sanan *bus* käytöstä naurettavassa etymologisessa kehyksessä. *Bus* oli kansanomaisen lyhennys sanasta *omnibus*, jossa latinan sanaan *omnis* 'kaikki' on lisätty datiivin (ja myös ablatiivin) monikon pääte *-ibus* (joka esiintyy myös säkeessä 18 sanassa *Motoribus*). *Omnibus* puolestaan on peräisin ranskan kielen ilmauksesta *voiture omnibus*, 'kulkuneuvo kaikille'. Godley käsitteli sanaa *Bus* sen ansaitsemaan absurdiin tapaan kuin se olisi ollut latinan toisen deklinaaation substantiivi ja taipunut kuten *Dominus* ja lukuisat muut latinan sanat. Niinpä *Bum* säkeessä 4 on sanan *bus* akkusatiivi, sama muoto kuin sanassa *Domin-um*. Säkeen 12 »Spare us, Motor Be!» on vokatiivi eli puhuttelumuoto, sama kuin säkeen 19 »Domine!» 'Oi Herra!' Samaten säkeissä 5–6 *Implet – – terror me Motoris Bi*, 'Motor Busin kauhu täyttää minut' *Bi* on sanan *Bus* genetiivi, ja säkeissä 7–8 *Bo Motori clamitabo ne Motore caeder a Bo*, 'huudan Motor Busille (datiivi), jotta en kuolisi Motor Busin toimesta/takia (ablatiivi, muistuttaa saman deklinaaation datiivia)'. *Motores Bi* säkeessä 14 on monikon nominatiivi, *copia* ['paljous'] *Motorum Borum* säkeessä 16 on monikon genetiivi, *cincti* ['ympäröimä'] *Bis Motoribus* säkeessä 18 on

JOHDANTO

monikon ablatiivi ja *Motores Bos* runon viimeisessä säkeessä on monikon akkusatiivi.

Sana *motor* on peräisin latinasta ja tarkoittaa alkuaan jotain, mikä aiheuttaa liikettä. Godley taivutti sitä runossaan latinan substantiivina, mistä seurauksena ovat akkusatiivi *Motorem* säkeessä 4, genetiivi *Motoris* säkeessä 6, datiivi *Motori* säkeessä 7, ablatiivi *Motore* säkeessä 8, monikon nominatiivi *Motores* säkeessä 14 ja saman muotoinen monikon akkusatiivi säkeessä 20, monikon genetiivi *Motorum* säkeessä 16 ja monikon ablatiivi *Motoribus* säkeessä 18.

Käsikirjoitukseen liittyy tavanomainen määrä luonnoksia, mutta en käsittele niitä sen yksityiskohtaisemmin. Sanottakoon vain, että on olemassa täydellinen käsin tehty käsikirjoitus, jolle olen antanut nimeksi »M». Se on kirjoitettu huolittelemattomalla mutta luettavalla käsialalla ja sisältää koko teoksen: aluksi ennakkoluuloisten tohtorien kommentit, sitten kolme »Fragmenttia» ja lopuksi tohtori Akhuelin jälkisanat. Tässä tekstissä onnettoman kaupungin nimi on *Vadum Bovinum* ja koko teoksen nimi *Vadum Bovinum*in loppu.

M-tekstin lisäksi on olemassa kaksi sitä jokseenkin tarkasti seuraavaa konekirjoitusversiota, joita

BOVADIUM-FRAGMENTIT

voidaan kutsua yhteisellä nimellä »T». Ensimmäisen niistä on tehnyt isäni, ja toinen alkaa hiilipaperijäljennöksenä ensimmäisestä, vaikka jäljennös päättyikin I fragmenttiin. Siitä lähtien teksti jatkuu eri koneella kirjoitettuna konekirjoitusversiona, jonka on tehnyt Elizabeth Lumsden, kuten sivulla x mainitaan (on mahdollista, että loppuosa jäljennöksestä oli siinä vaiheessa jo kadonnut).

Näyttäisi selvältä, että »T» oli lopullinen versio ja että juuri sen Rayner Unwin ja Clyde Kilby lukivat vuonna 1966.

Olen tässä laitoksessa ottanut luonnosten tekstiä mukaan hyvin niukasti, pääasiassa vain pois jätetyssä tohtori Akhuelin kommentin katkelmassa (s. 11–12) ja runon suorasanaaisessa latinannoksessa, joka on annettu sivulta 50 eteenpäin.

CHRISTOPHER TOLKIEN

BOVADIUM- FRAGMENTIT

ESIPUHE

Tohtori Ittaporen

Vastiksi kutsutulla esihistoriallisella asuinpaikalla, joka sijaitsee keskellä laajoja soita Eteläisen alueen rajoilla, on tehty kaivauksia monen vuoden ajan. Aluksi tulokset olivat vaatimattomia. Ilmeisesti asukkaat olivat hylänneet *Vastin* jonkin mullistuksen seurauksena, ja seutu oli jäänyt täysin ilman asukkaita monen vuosisadan ajaksi (kuinka monen ei ole toistaiseksi ollut mahdollista määrittää), joten se oli palannut luonnontilaansa rämeeksi ja ryteiköksi. Sen keskikohtaan, joka jonkin verran nousee laajan suoalueen yläpuolelle, oli kuitenkin aikoinaan kerääntynyt mittava väestö ilman mitään ilmeistä syytä. Vielä erikoisempaa on, että uusimpien tutkimusten mukaan tämä väestö koostui kahdesta erillisestä kansasta, jotka puhuivat kahta keskenään täysin erilaista kieltä. Kutsumme näitä kieliä nimillä A ja B.

A näyttää olleen *Vastin* primitiivisten alkuperäisten asukkaiden kieli. He pitivät pitkään hallussaan seudun hieman korkeampaa keskiosaa ilmeisesti monissa epäsäännöllisen muotoisissa kivilinnoituksissa kahden puolen leveää viertotietä, joka nousi ylös matalan kukkulan eli »akatemian» idänpuoleista rinnettä. B oli pohjoisesta saapuneiden uusien ja kulttuuriltaan jonkin verran kehittyneempien tulokkaiden kieli. Ennen *Vastin* katastrofaalista loppua sen asukkaat olivat kuitenkin pitkälti sulautuneet toisiinsa ja B-kieli oli korvannut täysin A-kielen jopa linnoitetulla keskuspaikalla.

Aineellisista jäänteistä muodostuva kuva on nykyisellään epäselvä. Useimmat löydöistä ovat totta puhuen masentavan rumia ja vailla taiteellisia ansioita. Niiden voi olettaa kuuluvan A-kansalle. Löytöihin sisältyy merkittävä määrä taitamattomasti valmistettujen posliiniesineiden sirpaleita, joissa esiintyy A-kieleen liittyviä sanoja tai merkkejä. Satunnaisesti on kuitenkin löydetty pieniä kätköjä, jotka lienevät peräisin katastrofia välittömästi edeltäneeltä aikakaudelta, ja niissä tavataan sekaisin molempien kulttuurityyppien esineistöä. Osalla näistä esineistä on taiteellista arvoa, ja ne voidaan yhdistää B-kielen puhujiin.

Arkeologisissa kaivauksissa muinaisen Bovadiumin raunioilta on löytynyt kahdella kielellä kirjoitettuja tekstifragmentteja. Niistä tutkijoille paljastuu sadoiksi vuosiksi maan alle hautautuneita salaisuuksia. Kaikesta päätellen paikkakunnalla piti majaansa demoni ja rakensi salaisissa pajoissaan kammottavia koneita, joille hän antoi nimeksi *Motores*. Ensi alkuun Bovadiumin väki ihastui näihin laitteisiin, mutta vähitellen heistä tuli niiden orjia. Ja kun tiet tukkeutuivat ja koneiden huurut myrkyttivät ilman, Bovadiumin loppu oli koittanut.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-52887-7

TOLKIEN®